

Warszawa, 04 kwietnia 2017

**MINISTER ROLNICTWA
I ROZWOJU WSI**

Znak sprawy:RR.gos.058.1.2017

Pan

Marek Kuchciński

Marszałek Sejmu

Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku

Odpowiadając na interpelację nr 10596 z dnia 8 marca br. Posłów na Sejm RP: Norberta Kaczmarczyka, Jarosława Sachajko, Jarosława Porwich, Andrzeja Kobylarz, Macieja Masłowskiego w sprawie obecnej sytuacji spółdzielni kółek rolniczych (SKR) uprzejmie informuję, co następuje.

Spółdzielczość powstała na ziemiach polskich, podobnie jak w całej Europie, począwszy od połowy XIX wieku. Jej rozwój odbywał się w warunkach gospodarki rynkowej, w ramach systemów prawnych obowiązujących w poszczególnych zaborach. Warunki ekonomiczne, społeczne i prawne w poszczególnych zaborach były różne, a więc powstanie i rozwój spółdzielni przebiegały w każdym z nich inaczej. Czas I wojny światowej niekorzystnie odbił się na spółdzielczości, majątek wielu spółdzielni uległ zniszczeniu, wkłady oszczędnościowe ulokowane w bankach zaborców przepadły. Jednak spółdzielczość dysponowała już wypracowanymi wzorcami organizacyjnymi, doświadczoną kadrą i pewnym majątkiem, co pozwoliło na szybki jej rozwój.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 r. nadal współistniały ze sobą trzy podstawowe modele spółdzielcze z okresu zaborów i rozwijały się wszystkie dotychczasowe branże spółdzielcze. W okresie międzywojennym rozwój spółdzielczości przebiegał pomyślnie. Do pomyślnego rozwoju bez wątpienia przyczynił się fakt uchwalenia w 1920 roku przez Sejm RP pierwszej polskiej ustawy o spółdzielniach. Spółdzielczość stanowiła zauważalny element w dziedzinie rynku rolnego, zaopatrzenia, drobnego kredytu; organizowane też były spółdzielnie pracy, mieszkaniowe a także zdrowia. W okresie międzywojennym dobrze rozwijały się także spółdzielnie wiejskie. W Polsce w tym czasie istniała na wsi duża różnorodność obszarów spółdzielczego działania. Obok spółdzielni zaopatrzenia i zbytu, mleczarskich i kredytowych, funkcjonowały spółdzielnie skupu i zbytu bydła i trzody chlewnej, jajczarskie i drobiarskie, rybaków-rolników, sprzedaży narzędzi rolniczych, bazy przemysłu ludowego,

pastwiskowe, leśników, oczyszczania zboża, maszynowe, rakarskie, zdrowia, przetwórnictwo różnego typu (gorzelnie, piekarnie, cukrownie, młyny, przetwórstwo mięsa, owoców, wikliny). Spółdzielnie te dla wzmocnienia swojej pozycji i lepszej realizacji celów, tworzyły szereg organizacji, by na początku 1935 roku zintegrować się i wspólnie z miejską spółdzielczością kredytową utworzyć jeden związek rewizyjny – Związek Spółdzielni Rolniczych i Zarobkowo - Gospodarczych. Naczelną organizacją całego ruchu spółdzielczego była Państwowa Rada Spółdzielcza, będąca szczególną spółdzielczą – państwową instytucją skupiającą zarówno reprezentantów ruchu jak i przedstawicieli rządu. W 1937 roku było ogółem 12 860 spółdzielni zrzeszających 3 016 tys. członków, w tym było 3 383 spółdzielni rolniczo-handlowych i spożywców, 1 804 spółdzielni spożywców i 1 408 spółdzielni mleczarskich.

Po drugiej wojnie światowej ruch spółdzielczy w Polsce został objęty zachodzącymi przeobrażeniami politycznymi, społecznymi i gospodarczymi.

Pierwsze Spółdzielnie Kółek Rolniczych, zrzeszające zarówno kółka rolnicze jak i osoby fizyczne, zaczęto tworzyć w 1973 roku w wyniku realizacji uchwały V Zjazdu Kółek Rolniczych jako wielobranżowe i wielozakładowe spółdzielcze przedsiębiorstwa gminne. Przedmiotem gospodarczej działalności SKR, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2016 r. poz. 21 z późn. zm.), jest świadczenie usług dla rolnictwa i innych rodzajów usług wynikających z potrzeb środowiska wiejskiego. Ponadto spółdzielnie te mogą również zajmować się wytwarzaniem środków i materiałów dla rolnictwa, przetwórstwem rolnym i produkcją rolną (prowadzeniem gospodarstwa rolnego).

W okresie transformacji ustrojowo-gospodarczej i urynkowienia gospodarki udział spółdzielczości w obsłudze wsi i rolnictwa oraz w procesach produkcyjnych zmniejszył się. Jednym z powodów były trudności w dostosowaniu się do nowych warunków funkcjonowania na wolnym rynku, a także konkurencja ze strony przedsiębiorstw prywatnych czy zagranicznych. Konsekwencją tego był szereg negatywnych procesów takich jak:

- a) bankructwa i likwidacje spółdzielni,
- b) kryzys członkostwa i zaufania do spółdzielni, zmniejszenie liczby członków,
- c) zmniejszenie zatrudnienia, majątku i rozmiarów działalności,
- d) brak współpracy między spółdzielniami,
- e) likwidacja całego systemu edukacyjnego, który wspierał rozwój spółdzielczości – szkół i instytutów szkolących kadry spółdzielcze.

Powyższe zmiany ustrojowe wywarły również znaczący wpływ na zakres funkcjonowania i kierunki prowadzonej działalności przez spółdzielnie kółek rolniczych. Podkreślić należy, że działalność w zakresie usług mechanizacyjno-rolniczych i transportowych świadczonych przez SKR na rzecz gospodarstw rolnych uległa zmniejszeniu. Pojawiły się problemy natury ekonomicznej i organizacyjno-technicznej, w szczególności:

- a) pojawienie się bariery popytu na usługi ze strony gospodarstw rolnych (wywołane m.in. pogorszeniem się sytuacji dochodowej rolników),
- b) zaprzestanie stosowania dotacji na działalność usługową (co zwiększyło ceny świadczonych usług),
- c) poprawa wyposażenia technicznego gospodarstw rolnych w sprzęt i maszyny rolnicze,
- d) wejście na rynek nowych prywatnych podmiotów gospodarczych, świadczących usługi w podobnym zakresie.

W warunkach gospodarki rynkowej zdolność SKR do samofinansowania swojej działalności stała się podstawowym warunkiem ich trwania i rozwoju. Stąd też, część spółdzielni kółek rolniczych nie ogranicza swojej działalności jedynie do świadczenia usług mechanizacyjno-rolniczych i transportowych, ale podejmuje także inne rodzaje działalności takie jak:

- a) działalność handlowa (zaopatrzenie w opał, nawozy, środki ochrony roślin; prowadzenie stacji paliw oraz skup produktów rolnych wraz z ich dostawami do krajowych bądź zagranicznych odbiorców),
- b) przetwórstwo (wytwórnice pasz, młyny),
- c) wydobywanie wapi i torfu,
- d) usługi budowlane wraz z produkcją materiałów budowlanych,
- e) usługi konserwacyjno-drogowe oraz remontowe sprzętu rolniczego i części zamiennych,
- f) budowa wodociągów, urządzeń kanalizacyjnych, elektryfikacyjnych, instalacji gazowych i telefonicznych.

Część SKR podejmuje również zadania w innych dziedzinach, takich jak diagnostyka pojazdów samochodowych, zaopatrzenie w paliwo czy usługi budowlane.

Należy zwrócić uwagę, że obecne warunki funkcjonowania SKR narzucają konieczność ponownego określenia funkcji tych podmiotów w systemie obsługi wsi i rolnictwa. Spadek popytu na wiele rodzajów usług mechanizacyjnych nie oznacza, że zmierzają one do całkowitego zaniku. Nawet wobec powszechnej dostępności maszyn część gospodarstw nadal będzie korzystać z usług. Jedną z potencjalnych grup nabywców usług mogą być gospodarstwa małe, ze względów ekonomicznych słabo wyposażone w techniczne środki produkcji, które usługi produkcyjne uzupełniać będą własnymi czynnikami produkcji. Ponadto wzrost technicznego wyposażenia gospodarstw, zmiany struktury agrarnej, specjalizacja i koncentracja produkcji w gospodarstwach silnych ekonomicznie mogą wywoływać zapotrzebowanie na usługi specjalistyczne, np. szybki wysokotonażowy transport, usługi diagnostyczne, czy naprawy sprzętu rolniczego.

Mając na uwadze zakres przedmiotowy działalności spółdzielni kółek rolniczych oraz zmiany gospodarcze jakie dokonały się w ostatnim okresie należy stwierdzić, że część tych podmiotów dokonała odpowiedniej restrukturyzacji dostosowując się do wymogów rynku. Natomiast pozostała część, pod wpływem obiektywnych czynników zewnętrznych oraz decyzji władz statutowych,

zaprzestała swojej działalności. Należy bowiem zaznaczyć, że spółdzielnia kółek rolniczych stanowi samodzielne ogniwo w obrocie gospodarczym i prowadzi swoją działalność gospodarczą na zasadach rachunku ekonomicznego przy zapewnieniu korzyści swoim członkom i w ich interesie. Jednocześnie, zgodnie z art. 2 i art. 3 ustawy *Prawo spółdzielcze*, spółdzielnia (w tym również spółdzielnia kółek rolniczych) prowadzi działalność na podstawie ww. ustawy, innych ustaw oraz zarejestrowanego statutu, a majątek spółdzielni jest prywatną własnością jej członków. Należy zwrócić uwagę, że Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi nie sprawuje bezpośredniego nadzoru nad podmiotami, które organizują się na podstawie przepisów ustawy *Prawo spółdzielcze*. Tym samym nie istnieje możliwość administracyjnego, „władczego” oddziaływania na organy spółdzielni, w wyniku którego kształtowane byłyby np. zasady i warunki ich działalności czy też decyzje podejmowane przez władze danej spółdzielni w zakresie jej funkcjonowania (np. połączenie z inną spółdzielnią, likwidacja, sprzedaż lub dzierżawa składników majątkowych, itp.).

Odnosząc się natomiast do samych zmian w strukturze działalności spółdzielni kółek rolniczych należy wskazać, iż na podstawie danych Krajowej Rady Spółdzielczej liczba czynnych podmiotów w działalności w poszczególnych latach wynosiła:

- 1989 r. – 2006,
- 1998 r. – 1188,
- 2007 r. – 652,
- 2016 r. – 440.

Natomiast, zgodnie z danymi na dzień 22 marca 2017 r., szczegółowa liczba spółdzielni kółek rolniczych w zależności od posiadanego statusu przedstawia się następująco:

➤ czynne w działalności	430 ¹
➤ czynne w likwidacji	228
➤ czynne w upadłości	2
➤ czynne - nieaktywne	20
➤ nie wykreślona	1
➤ wykreślone z rejestru	196
➤ Razem	877.

Na podstawie badań spółdzielczości polskiej realizowanych w 2006 r. można stwierdzić, że w 2005 r. w SKR zatrudnionych było ok. 9600 pracowników. Na tej podstawie można oszacować, że zatrudnienie w poszczególnych latach przedstawiało się następująco:

- 1989 r. – co najmniej 24 tys. pracowników,
- 1998 r. – co najmniej 14 tys. pracowników,
- 2007 r. – ok. 7 800 pracowników (stan na 2008 r.),
- 2016 r. – ok. 5 300 pracowników.

---

¹ Szczegółowy wykaz spółdzielni czynnych w działalności ze stanu na 22 marca 2017 r przedstawia załącznik nr 1

W odniesieniu do majątku spółdzielni kółek rolniczych, zgodnie z dostępnymi zbiorczymi danymi Krajowej Rady Spółdzielczej za 2015 r. opracowanymi przez Główny Urząd Statystyczny dla SKR zatrudniających co najmniej 10 pracowników, aktywa trwale 103 objętych ww. analizą podmiotów wynosiły 104.764 tys. zł, a aktywa obrotowe 135.997 tys. zł. Natomiast wyniki finansowe analizowanej grupy przedstawiały się następująco:

➤ przychody	627.922 tys. zł
➤ koszty uzyskania przychodów	621.528 tys. zł
➤ wynik finansowy brutto	6.422 tys. zł
➤ zapłacony podatek dochodowy	1.815 tys. zł
➤ wynik finansowy netto	4.607 tys. zł

Jednocześnie, Krajowa Rada Spółdzielcza (pełniąca rolę związku rewizyjnego w stosunku do spółdzielni niezrzeszonych w związkach rewizyjnych) w bieżącym roku przeprowadziła jedną lustrację w spółdzielniach kółek rolniczych (SKR Dobre). Jednocześnie Krajowa Rada Spółdzielcza, jako naczelnny organ samorządu spółdzielczego, nie posiada informacji nt. postępowań prokuratorskich bądź sądowych związanych ze spółdzielniami kółek rolniczych. W bieżącym roku również nie wpłynęła do Zespołu Lustracji i Doradztwa Krajowej Rady Spółdzielczej korespondencja która wskazywałaby, że trwają postępowania prokuratorskie lub sądowe wobec spółdzielni kółek rolniczych.

Z poważaniem